

Stopy ležácké tragédie

Turistická naučná stezka představuje na osmi panelech události spojené s vypálením vesnice Ležáky 24. června 1942.

Délka trasy: 13 km časová náročnost: 3 hodiny
trasa

lehká až středně náročná

Panel 1 - Odbojová organizace Čenda vznikla v roce 1939. Skupinu tvořily téměř tři desítky občanů místních vesnic, mezi nimi ležácký občan Čeněk Bureš a mlynář Jindřich Švanda s rodinou. Do odbojové činnosti byli zapojeni také četníci z Vrbatova Kostelce v čele Karlem Knězem. Pomohli ukrývat trhaviny a zbraně z okolních žulových lomů.

Panel 2 – Po zdařilém atentátu na R. Heydricha bylo zastřeleno nejméně 1585 Čechů, včetně dětí a těhotných žen. Po odhalení ležácké skupiny se na tomto místě 22. června 1942 zastřelil vrchní strážmistr Karel Kněz, který chtěl uchránit vlastní rodinu i další dosud neodhalené odbojáře.

Panel 3 – Život v Ležákách byl podobný, jako v řadě okolních obcí. Obyvatelé se živil v místních žulových lomech, zatímco ženy vykonávaly povětšinou domácí práce. Vesnice měla celkem 54 obyvatel, z nichž jich 14 bylo mladších čtrnácti let. Od roku 1939 se u mlynáře Jindřicha Švandy scházeli místní občané, aby poslouchali „nepřátelský“ rozhlas. Od ledna 1942 se ve mlýně ukrýval parašutista Jiří Potůček s tajnou vysílací stanicí Libuše.

Panel 4 – Ve středu 24. června 1942 zahájilo pardubické gestapo pod vedením Gerharda Clagese akci proti Ležákům. Všichni obyvatelé přítomní ve vesnici a blízkém lomu, stejně jako děti z okolních škol byli zatčeni. Policejními autobusy byli obyvatelé odvezeni do pardubických kasáren ochranné policie. Ve 21.15h byly osoby nad šestnáct let popraveny. Ze třinácti dětí, přežili selekci pouze dvě. Zbytek zahynul v červenci 1942 v táboře Chelmno.

Panel 5 – V noci z 28. na 29. prosince 1941 byla na území protektorátu Čechy a Morava vysazena parašutistická skupina Anthropoid, Silver A a Silver B. Silver A měl za úkol spojit domácí odboj se zahraniční exilovou vládou v Londýně. První spojení bylo navázáno 9. ledna 1941 ze strojovny lomu Hluboká. Parašutista Potůček v Ležákách a okolí pobýval až do 17. června 1941.

Panel 6 – Po osvobození ČSR v roce 1945 pátraly úřady po obětech ležácké tragédie. Ze 13 unesených dětí byly v Německu nalezeny pouze malé sestry Štulíkovy z ležáckého mlýna a jejich dědeček Josef Pelikán ze Včelákova. Dopadeno bylo pět členů pardubického gestapa. Další čtyři pachatelé byli odhaleni v SRN a Rakousku v 60. letech, ale nikdo z nich nebyl postaven před soud.

Panel 7 – V Dřeveši žil lomař Karel Andrák, který byl členem kolaborantské Árijské pracovní fronty. Jako člen pronacistické organizace zaslal pardubickému gestapu udání na ležáckého mlynáře Jindřicha Švandu. Udání bylo pravdivé, ale gestapo uzavřelo šetření jako neopodstatněné. Až těsně před vypálením Ležáků posloužilo jako jeden z důvodů brutálního zásahu. Svoji činností ohrožoval Karel Andrák řadu dřevešských občanů zapojených do odboje.

Panel 8 – Při zatýkání odbojářů z Ležáků pronikla nervozita do celé odbojové sítě Čendy. Ačkoliv parašutista Potůček odvezl vysílací stanici již 17. června, zůstávaly ve vesnici důležité konspirační materiály. V noci z 21. na 22. června 1942 se pod Horákovým statkem ve Vrběticích sešli Čeněk Bureš a Karel Kněz, aby se poradili o dalším postupu. O několik hodin později se Kněz zastřelil a Bureš byl zatčen.